

Nemzeti Társalkodó

Szombaton, $\frac{13}{3}$ = Mártzius' 13-dikán

1830

Szögfürti Levelei, Lévaihoz

1) Barátom! az élet egy út, melyen egyik ember rakott, más, üres szerrel utazik; egyik kereskedés', nyereség' szomjából, más, időtöltés-végett. Huszonnégy éve már, mióta én is balagok czen az úton minden czél nélkül. Hm! czél nélkül? mintha látnám miként csóváltatod fejedet e' szóra. Ha egyedül én lennék az, ki való czélt nem erányzok, helybe-hagynám bosszankodásodat; de tudjad, hogy a' czél nélkül élő emberek' czéhe özön módra áradott-el a' világon, 's nem helyes gondolat-é töllem abba állani? Az inasi esztendőket kiállottam, 's most már mint felszabadult legény, hozzá fogok vándorlásomhoz. Béjárom a' világot; hogy lássak, halljak, tapasztaljak, mint ama' híres szerelem nélkülvaló bújosó lovag Don Quizotte. A' mi figyelmemet magára fogja ragadni, a' mi érdeklőbbben hatánd reám, a' mi felsiklandja néha szendergő érzéseimet, mind - azt megírom néked. De előre figyelmeztetni kívánlak; ne várj töllem valamely utazás-leírást, ne, telyességgel. Engem, ez vagy ama' város' neve, nevezetességei, nem fognak interessálni, más, egészen más a' tárgya utazásomnak. Azon-

ban légy jó hiszemben, leveleim bizonyosan kielégítendik újságvágyodat. Ölellek!

2) Be-gyönyörű dolog mívésznek lenni! Helvetziában egy Festő csak macskákat festegetett, még-is fennmaradt a' neve. Bámúztatni sok szájtatóktól, még a' medvét tánczoltató dudásnak is jut szerentséje. Minden mívésznek megvan a' maga' publikuma, 's talán egy Rhythmistásem gyártott soha oly' idétlen verset, melynek kedvellői ne lettek volna. Az Oláh, kunyhója' falait ikanakkal raggatja-bé, 's nem győzi dicsérni a' festő' ügyességét, ki azokat tán meszelő-csettel mázoló. Külömböző az ízlés, 's a' mint valaki fentebb vagy alantabb áll a' miveltég' léptőjén, a' szerént van kifejlödve az ízlés is benne. Ritkán szül a' természet oly' embert, kiben minden szépnek, minden jónak érzése magára hagyatva, minden miveltég nélkül serkenjen-fel. Valjon miért filozófálok előtted most a' mívészésgről és ízlésről? Előre gyanítom, hogy megfogod kérdeni; azért, hogy megelőzzelek, önn-magam tevém-fel a' kérdést. Feleletem reá, ez: Ma egy bóltba tértem kesztyűt vásárolni. A' Bóltos egész kereskedői páthóssal szokás szerént kezdé dicsérni kesztyűit, kivált' az à la Paganignikat. Ide velek! — nyújtá, 's a' világ-szerente magasztalt hangmívészt, violinjén játsz-

ya látam rajtok csillogni! — Különös jelenés, Barátom, hogy most majd minden felére czimerül a 'Paganigni' nevét 's képét nyomják, mintha éppen az által nevelődnek a 'poriéka' becse. 'S ha ily' óriási lépésekkel haladunk elő a 'fényűzésben és módizásban, még tán istálóink is à la Paganigni és à la Giraffe fognak épülni!? 's valjon idővel nem fognak-é lábra kapni az à la Urse, à la porc 'sat. módik is?

3) Fársáng van; minden ember víg, minden ember vadássza azon édes pillantatot, melyben gondjaitól szabadulva, kényvének is áldozhasson. Az öröm egy könnyű pillangó, csak kis-korig repked körül bennünket tarka szárnyain, néha le-leszáll, közel esalogat magához, 's midőn lassan lopózkodunk felé, mint a 'gyermek, 's azt véljük, hogy már megfogtuk, eltűnik. Ha 'hát némelykor, mint ritka vendég, meglátogat, öleljük forrón akkor szívünkhöz, csókoljuk hévvel le a 'mézet mellyet nyújt ajkairól. Ne higyjünk azon 'Zéloták' csábításainak, kik a 'resignatióban valami rendkívül nagy virtust keresnek. Hamar mulók jó napjaink, 's ha ezekben nem élünk kedvünkre, majd midőn behorúl felettünk az ég, midőn terhes fellegek toúlznak látkörünkre 's bús viharral fenyegetődznek, késő lessz a 'használatlan elhunyt öröm-órákat vissza-sóhajtani. "Használd a 'jelenlét' örömeit, a 'jövendőről ne aggódjál," ez az igazi életfilozófia; 's a 'ki egy kis elővigyázással híven követi ezt, az legalább néhány csepjeit izelitheti a 'földi boldogságnak, melyhez, kivált' szegény legénynek, felette gyéren van szerencséje. Igen is, Barátom, ha a 'boldogságot úgy veszed, mint külső jóllétet. Tehát a 'gazdagságban, csillogó fényben, rangban, magas hivatalokban áll a 'boldogság. Hahj, Barátom, akarmit mondjanak a 'bölcselekedők, bizony a 'külső jóllétet nagy össze-függésben van a'

belsővel, 's csak midőn ezek egyesülnek, akkor tesznek egy szép harmont. Hasztalan dicsekszel a 'legtisztább lelkiessméréttel, karaktered' feddhetetlenségével, tántoríthatatlanságával, mert, ha pártfogóid nincsenek, becsedet nem fogja esmérni a 'világ, és sok érdemtelen fog elődbé tolatni addig, míg te porba tipratól *). Édes a 'szív' nyugta; de annak csendjével 's virtusod' önn-tudásával, ha éhezél, jól nem laksz. A' mit eddig mondek, ne értsd félre, Barátom, esméred szívem' állását, szent lángal gyúlong ez a 'virtus eránt; de a 'mit tapasztal, lát minden nap, nem zárhatja magába. Hogy pedig minden úgy megy' a 'mai világban, mint íráz, magad sem tagadhatod.

Szükség' vala e' gondolatokat előre bocsátani, hogy a 'Fársáng' apologiáját annál - nyomosabban megtehessem. Okosan vólt kiválasztva a 'Fársáng' ideje, télbe, midőn házainkba a 'kemence mellé szorúlunk, 's nincs egyéb dolgunk (?) csak hogy ásítsunk. Pihen a 'föld hó-takarója alatt, nem zavarja az alvó mezők' csendjét a 'legelő barmok' bőgése, 's a 'szorgalmas szántóvetők' sibajja. Minden ember reá érkezik egy kis bohóságra. A' felettebb hosszú éjjeket csak a 'hét alvók győznék kialunni. Egy pompás szála, melyben mágusi fényt hintenek a 'függő luszterek, a 'szívolvasztó musika, a 'fejér köntösbe öltözött földi angyalkák, a 'fűszeres gőzölgő credenz, milly' elragadó tárgyak, milly' mennyei gyönyörre hevítnek. Kőszív alszik annak mejjében, ki ennyi ingerre érzéketlen tud maradni.

Mind a 'természeti, mind az erkölcsi világban bizonyos revolútiók kelle-

*) Semmi, — egy pilantati édes belső eszmélődés kimeríti azon 70 — 80 haszontalan esztendő' minden gyönyörűségét; mely idő, a 'végetlen egészhez mérve — semmi.

nek, mellyek rázzák-fel a' tehetetlenség' s' sibbasztó álmából. Így, a' földrengések, vulkánok' kirohanásai, égi háborúk, orkánok mindannyi hasznót szülő jelenetek maradnak, bár rettegéssel töltsek-bé az elrcműlt keblet. Szükség' az emberben is, hogy az indúlatok' forgó szelétől hányattassék, 's így a' mértékletlen öröm is egészség' javító szerré válhatik. Innen, helyes és dicséretes szokás nálunk a' fársangi mulatság, 's a' legvadabb rigoristák sem szólhatnak ellene. Honnan, mikor vette eredetét a' mi Fársángunk? a' régi Roma' Bachanaliáitól? nem vitatom; nékem mindegy. Elég, ha nálunk oly' divatban van, hogy, midőn új Kalendáriumot vásárlunk is, első gondunk azt megnézni benne: hány hét a' Fársáng? — De talán igen is hosszúra nyúlt levelem, ne neheztelj érte. Egy gyönyörű bálba valék tegnap' éjjen, 's ennek édes emléke kénszerítte a' Fársáng' védelmének írására. Elj kedvedre, 's tölts sok vig Fársángot!

4) Egy furcsa tapasztalásom van, Barátom, mindjárt mindjárt megmondom; csak kérlek ki ne ne vess. Nem a' száraz theorian, vagy valamely ultratranscendentalis pusztá speculation épül állatásom, hanem a' legtisztább praxisból merítém azt. Halld 'hát: Vándorlásaimban feszült figyelemmel vizsgálgattam az emberek' tetteit, igyekszém ellesni miben egyeznek-meg, miben különböznek? Mennyi bajjal 's akadáljal küzdém, képzelheted. Tökéletesen kiesmérni az embereket, egyszerre átlátni azon rugót, mely őket mint valamely machinákat ennek vagy annak tevésére hajtja, száz évi tapasztalás sem elég. Némely ember csupa Chameléon, ezer színben öltözik, 's minden órán változik, mint a' Barometrum. Szemedbe mosolyog, azt véled kedveltje vagy, 's nem látod, hogy méltelyes szíve vesztedet koholja. Minde-

zék, 's még több más számtalan nyügök mián csak lassan bódogúltam feltétemben, mert valamely gondatlan határozással nem akarék kirukkolni. Végre, úgy találám, hogy az emberek két nagy igen-nagy Klassisra osztatnak: egyik a' haszon vadászóké, másik a' hiúságon kapkodóké. Melyikbe vagynak többen, bajos lenne meghatározni, mert némelylek mind a' ketőnek tagjai. Így Báro Ugráncsi mindent elkövet, hogy hasznót lásson, gazdaskodik, kereskedik, jóságait a' legszébb rendben tartja, speculationit a' legszerencsésebben süti-el, szóval, szereti az aranykák esengését, de szereti azokat kicsapogásaira tök mag gyanánt szét is szórni. Ügyvédő Morgói Ur, egy második Montesquieuként a' törvények' lelkét értő férjfiú, szereti gazdag Clienseinek pereit több tizedekig hevertetni, miért, könnyű eltalálni; de szereti sok fortéljal egybekapart pénzét a' kedvös szépekre el is költögetni. Azonban ne bidd; Barátom, hogy többen ne lennének azok, kik kirekesztőleg csupán csak egyik osztályhoz tartoznak, mint a' Kupeczek' egész becsületet érdemlő frequentáija, az útszákon sütyörészve járók tisztelettel emlitendő companiája. Oly' embert pedig, ki sem egyikhez sem másikkhoz ne tartoznék, Diogénessel, lámpással, fényes délben is haszontalan keresnél e' hódalatti világon. Mi emberek, szeretjük a' kény' poharát a' legutólsó kortyig kedvtelve szüröcsölni, szeretünk téjben fürdeni, 's talán leginkább szeretjük Monárkánk' képét tallérainkon a' legméjebb alattvalói hódolattal imádni!

5) Olvastad-é Saltzmannak az emberi nyomorúságról írt könyvét. Milly' elevenen festi azon sanyarú terheket, mellyek e' parányi életre nehezkednek. Midőn legelébb olvasám e' könyvet az iskolai falak közt, tsak egy szép Románknak tartám, nem hihetém, hogy éppen

ennyi veszéllyel küszködjék a' halandok' élete. De most, hiszem! Láttam a' szenvedést megtestesült alakban jajt lihegni az inség' ágából; láttam sok eltiportáratlanságot vérkönyveket sírni veszéle' sírhalma felett! láttam az elkínzott szegénységet járomba-fogva izzadni a' keserűség' veritékjétől; láttam — óh Barátom, hagyj elnémulnom! Elborzadtam ennyi szörnyek' láttára. Keserű ugyan a' szenvedés' pohara, de ha magunk vóltunk okai, hogy az nekünk nyújtassék, annál-bajosabb lesz elnyelünk. Óh be szívesen felszárítottam volna sokaknak keserveit, ha hatalmomban lett volna! — Barátom, láttam oly' érzéketleneket, kik elfordultak a' töllok segédet kérőktől; de láttam sok szánó szívűeket is, kik ellágyulva vettek-részt az ügyefogyottak' szomorú sorsában. Azon jóltévő asszonyegyesületek, kik önként álltak össze a' szegények' felsegállítására, bizonyítják, hogy nem holt-kí még az emberekből a' könyörületeség. Áldott is lesz örökre, ki kegyes kezekkel oszt vigasztalást a' szegénynek, 's enyhülést tsepegtet a' szenvedők' vérző sebeibe; az ő nevét majd az utó-kor, a' hálás Maradék, tisztelettel fogja emlegetni. Szép, a' ki minden pillanatban érezheti ezen mondas' igazságát: "a' jóltévő, hóldog!"

6) Közelebbi levelem' tónja, azt mondd, nagyon szomorú vólt; mit tehetek rólla, ha szomorú tárgyak is ötlenek szemimbe? Én, utazó vagyok; az utazó pedig nem csak a' virágos árkádiái völgyeket, hanem az örök hólepteAlpesek' csúcsait is le szokta írni. Az élet' játékszínén most víg, majd szomorú scenák tűnnek fel, 's egyiket éppen úgy végig nézni kéntelenítettünk, mint a' másikat. Sírunk a' sírókkal, örvendünk az örvendőkkel; 's vagynak oly' léhák is, kik a' legbúsabb trágikai jelenést stomachaliter kicacszagni hős tettnek képzelik. Szeren-

csés az életben, ki csupán csak néző lehet, ha kifáradnak szemei egy tárgy' nézésében, a' másra pillant, 's ha néha a' nagy tolongásban kap is egy-egy könyök-döfést vagy ódal-szúrást, de legalább a' botlástól 's kipisztegetéstől mindég ment. Hajj de az illyent, valamint a' Fénikszet a' madarak sorában, híjjába' keresnéd. Minden embernek az életben acornak kell lenni, csak a' rollék külömbözök. Eggyik, Prima Donnát, más Figuránst játszik. 'S hiszed-é, hogy az a' nyalka, ki a' napnak nagyobb-részét tükre előtt tölti, vagy az a' puha, ki szebb óráit a' lágy kény' ölén enyelgi-el, sokkal dicsőbb-hőst játszik a' világon, mint a' fáradszathatlan munkás, vagy a' könyvek közzé penészedett tudós? — Most vágtat-el sebes galoppban ablakom előtt daczos ménjén egy gavallér, nézd, termete egész Achilles; úgy adta a' sors, hogy míg én itt gondolkozom, 's legörbbedve írok, ő gondtalanul lovagoljon. Neki egy szép ló, nekem egy szép könyv kedveltünk, 's így, annyiban eggyezünk, hogy mind-ketten a' szépet szeretjük. Ha Ő lennék, büszke paripán nyargalnám-össze vándor-pályámat; de úgy tán igen hirtelen, igen hamar haladnék, 's sok ollyanon siklana-el nézetem, melynek nem láthatását hóltig sirathatnám. Jobb'hát így, hol mélázva, hol andalogva, most komoljon, majd nevetve gyaloglok elébb-elébb, mint igazi vándorlegényhez illik. Most egy szép ház' ablakából lemosolygó virág, majd egy magánosan virító liliomszál vonsz magához. Itt egy innepi pompa, amott egy burleszk jelenés derít-fel. Mindenikbe megmártom esetetemet 's rácsapom papirosomra, 's ez össze-fecskendett színvegyületet elődbe nyújtom, Barátom, válaszd-ki: mi a' fő szín benne? Ha ezt eltaláltad, akkor tiéd a' koszorú, mert az élet' legnehezebb 's legszövevényesebb problémáját fejtéd-fel.

7) Egy Kabinétbe lépék, Barátom, és szent borzadás lepett meg, midőn ott hat személyt láték a' legnémbább csendben zordon komolysággal üldögélni. Két gyertya halványon pislogott az asztalkán, 's a' lassan világított éjji homály még nevelé e' pantomimikai jelenés' méltóságát. E' mély gondolkozás, e' ráncbaszedett homlokok, e' lesütött szemek mind azt mutatják, hogy valami Tudóstársaságban, vagy egy Freymaureri Loggében vagyok. Még is csak bölcsek lehetnek, azon ránczok megannyi 'seni vonások, 's a' mindenség újj systemáján dolgoznak egy lépéssel fennebb még Dohovicsnál is, ki Des Cartes és Newton' Theoriájin túlment. Úgy van, azok az apró billétek, mellyeket újjaik közt forgatnak, most össze kevernek, majd szétosztanak, mind annyi föld 's csillagképek, mellyeknek matematikai hijányát kívánják kipótolni. Egek! né mint borzadnak egyiknek hajszaíai, szemei tüzesen forognak, mint a' Congrèv' rákétái, öklei az asztalt dörgetik — hah! ez bizonyosan egy híres virtuozo, 's most talán egy-két száz mušikussal előadandó concertet komponál. De mit? mérgesen szöki-fel az asztaltól, ezer verbunkos szitok pattan ki szájából; e', még-sem compozitor — né mily' észvesztve futkos fel 's-alá, milly' kétségbe esve rohan-el. Utánna az űrültnék, bizonyosan magagyilkossa léssen!" Nem kell félni, így szól lala-meg most egy az űlők közzül, hozzá van már ő szokva az effélékhez." Felrezennek családásomból, képzéid, az én' böltseim a' leghíresebb naplopók valának, 's a' helyett hogy valamely mély tudományi hypothesisen rágódtak volna, mit miveltek? — Kártyáztak! — 's az elrohant szerentsétlen csak két-száz aranyat vesztett, ez a', mint űk mondák, bagatell vesztéség!?

Barátom, ezen tél és tavasz közt lé-

vő intermezzó, szobámba szorított; a' sár 's víz miatt nem képes kiün járni, itt henn pedig nincs mit lássak, 's tehát nincs is miről írjak. Ez 'hát ez-úttal utolsó levelem. Majd ha a' megifjúlt természet kezd reánk nevetni, ha felayılnak a' bézárlott kertek, 's a' fris gyep karimázta allékon sétálgatnak az ifjak' és vénék' nagyok' és kitsinyek' tarka gruppjai, akkor többet fogok látni, és ismét írándok. Adigi halgatásomat legelébb is egy első Május történettel szegem félbe. Elj bódogul, emlékezz néha róllam, én soha nem felejtetek. Isten veled!

Fogarasi János.

A' Magyar- és Erdélyországi

Literatura' össze-hasonlítása.

Egy nemzet' literaturáján, az ő nyelv' beszélését, értését, és írását, annak felsőbb, vagy alsóbb grádusonvaló állását értjük. Jó literator, minden nemzetnél, az, a' ki a' maga' nyelvén tisztán beszél, helyesen ír, és azt fundamentomosen érti. A' nyelvben a' szépséget észre- venni, azt nevelni, tökéletesíteni a' teheti, a' kinek ára ízlése van. — Hogy melyik nemzetnél, vagy a' nemzet' melyik részénél van a' szebb literatura, azt az ő beszédjéből, és írasa' módjából lehet megítélni. Hogy, egy nemzet, mint más, többet ír, ámbár ez gyakorolhatja-fáiníthatja, és nevelheti a' literaturai ízlést, abból még nem következik, hogy az volna elébb a' nemzeti literaturában; mert annak okai, más környűállásokban is lehetnek. Minden nemzet' literaturájának hol- állását, legbizonyosabban, az ő írasaiból — nemzeti nyelvén világ-elébe botosított munkáiból lehet megítélni. A' ki szépen, jól, és helyesen tud a' maga' nyelvén írni, az, beszélni is tud úgy, 's

érti is azt, fundamentomosan. A' nyelv' tsinosodása, szépművészete, a' literatura' emelkedése, amannak nem léte, ennek homálya.

A' két Magyarhaza, hogy áll egymásra-nézve, a' nemzeti literatúrában? — ezt, legigazabban, a' két helyről került Munkák' össze hasonlítása határozhatja-el. A' literatura, tárgyaira-nézve, különbéféle lehet. Van, kathédrai vagy papi, polgári vagy törvényes, van, theatrumi és poétai literatura. A' két Haza, ezen ágai-ban a' nemzeti literatúrának, nem egyforma előhaladást tett. Egyik egyikben, másik másikban van előbb.

Bár ha tudva van is, hogy az összehasonlítás, a' felek között, gyűlölség' és irigység' tárgya lehet: itt soha tisztába nem jövünk, ha, mind-a'-két Haza' fiai, sőt leányai között-is, a' literatura' mindenik ágaira-nézve, Írókat nem állítunk elő: a' kiknek részre-hajlás nélkül való össze hasonlítása, a' kérdést, úgy dűjtheti-el, hogy az elmaradott fél, ösztönt vehet az elő-haladásra.

Az Írók, mind-a'-két Hazából, az ő Munkáikban, elő vagynak állítva, azt tudjuk. Csak, semmi interessétől meg nem vesztegethető írókra lenne már szükség. Legjobb lenne talán e' tárgyban, azt a' különös módot követni: hogy mindenik Író' betsének megítélése bíródjon önnön magára. Így, az össze hasonlításnak minden kedvetlenségei kimaradnának; a' lelkes iparkodás pedig a' gyengébbeket sokra vihetné. Esmérkedjenek a' két Haza' Írói egymással; meglátják a' köztök lévő különbséget, 's a' miben illő, kövessék egymást: így, legfőbb jót reménylhetni a' testvér haza' fiai, és leányai tudományos munkálkodások után.

M. K.

Nemzeti Ditsősség

Egy Nemzetnek Ditsőssége sokból telik-ki. Ezt így nem értve, meghatározásában, a' tzelettől, messzire érhetünk. A' cultura' minden ágában fain ízlést, fundamentomosságot, és nem tsak színlést, mutató nemes felemelkedés, a' nemzet' ditsősségére mutat. Ha a' tudomány, minden nemeivel, és egész kiterjedésében; a' földművelés, mesterség és kereskedés egyenlő mértékű előhaladásban vagynak egy nemzetnél, és azon pontra jutva, a' hol, minden szükségesnek, jónak, hasznosnak, és szépnek, mint-egy élő forrásaivá lettek; úgy a' nemzet ditsősséggel bír. Ha pedig a' cultura' akarmelyik ága, vagy éppen nem, vagy nem elég előmenetellel virágzik; úgy a' nemzeti ditsősség, nem tsak híjános, hanem nem is ditsősség. Így véve, akár a' régi, akár a' most élő nemzeteket bajosan illik a' ditsősség nevezete, akarmelyikre-is. Hogy az Egyiptomiaknál, Görögöknél, és Rómaiaknál, vagy egy, vagy más ágában a' culturának, nevezetes fogyatkozások ne lettek volna, azt fogadni a' millyen vakmerőség, éppen olyan tudatlanság lenne. A' mostan virágzó nemzetek' sorsában is, elég a' kivető, elég az oda nem tartozó és jobbítanivaló. Ditsősség, — ez sok nagyot, és felségest magába foglaló nevezet: úgy hogy, a' mely nemzet, ezzel ditskedni mér, olyan mérték alá állítja magát, mellyet bajosan üt-ki.

Nemzetünk' Ditsősségére- ha magunknak hízelkedni nem akarunk, a' cultura' még azon ágában is, mely legvirágzóbbuak látszik, szinte tsak tsirájában van. A' katonai Kar, a' földművelés, mesterségek, és kereskedés, ott állanak-é, a' hol lehetne, és kellene? A' tudományokban, mennyi eredetiség, mennyi tulajdon vagyon a' Magyaruál? constitutioja, némely részeiben nem lehetne-é em-

beribb, a' század' geniussával megegyezőbb? Ezen kérdésekre jobb lessz nem felelni; hanem érezni a' hijánosságot, és hazafiúi buzgósággal dolgozni jobbításán. — Nagy Lajos és Mátyás Királyaink' idejekkel ne ditsekedjünk; mert, ha mint ők, jóval tovább nem haladtunk, magunkat és századunkat gyalázzuk.

Sok akadáljai vagynak nállunk, a' cultura' páljájánvaló előhaladásnak, ez közönséges panaszunk: de valljuk-meg az igazat, hogy nemzetünk inkább tsak panaszol sorsa' mostohaságán, mint-sem energiával dolgozna jobbításán. Szüntelen tsinálja a' plánumokat az elő-haladásra, sokszor, igen jól eltalálva; de kevésnek kivitelén (végre-hajtásán) dolgozik egész erejéből.

Az említettekén kívül, a' nemzeti ditsőséghez tartozik, az anyai nyelvnek, öltözetnek, és szokásnak idegenekkelvaló fel nem tserélése. Ezeket tsak fainítani és tökéletesíteni; de egészen idegenekké változtatni által, egy nemzetnek sem tanátsos. A' mely nemzet szégyenl anyai nyelvén beszélni, nemzeti köntösét viselni, szokásait követni; az, nem a' maga', hanem azon nemzet' ditsőségére dolgozik, mellyért magát megvetette. Ez, nem azt teszi, hogy mindenben tsak a' régi mellett kell maradni, akar jó, akar rossz legyen is az. Lehet, okosan és ízléssel, mindenen változtatni, ha a' szükség kívánja. A' cultura' geniussához-képest tsinálhat az ember a' magáéból mást, adhat a' magáéna' szebb ízlésű formát; de hogy azt elvetvén, a' helyett, egészen idegent vegyen-fel: az nem fainodás, hanem, elkortosodás. Az idegen nyelv, köntös és szokás felvételével, természetel ki kell maradni a' nemzeti karakternek is, ki, a' nemzeti érzésnek és energiának is, 's helyettek bé-jő' a' majmolt nemzeté. A' Magyar, constitutioján, földjén, és annak természeti productomain

kivül, szinte mindenét idegenekkel, még pedig, a' magáéinál, sem nem jobbakkal, sem nem állandóbbakkal, tserélte-fel. Csudálni lehet, hogy ennyire eltávozván eredetiségétől, még valamijéhez tud ragaszkodni.

Van a' nemzeteknek, mint az egyes embereknek, álmokra rendeltetett idejek, melyben alusznak, és álmodnak. Felszerkenések olyan, amazoknak is, mint ezeknek? beszélnek, és magyarázzák egymásnak álmaikat, örömmel várják, ha jók voltak, teljesedéseket, rettegnek, ha rosszak, a' jövendőtől. Ez reggeli foglalatosságok, mely szemeikből az álmodot még jól ki nem törölték. Ezután ébren lévők-höz illő dolgokhoz látnak, a' valóságos élet már, itt kezdődik. Nemzetünk' egy része még méjjen aluszik, a' más része most beszél a' álmaikat, de egy meglehető rész már izzad a' munka mellett. Az álmossal, ditsőséget magának, még senki-sem szerzett; de távoztak - el általa attól, sokan.

M. K.

Kérdések

A' Nemes Székely-nemzet' honynyi írott és szokásos Törvényéből.

1) Az Eredeti Székely egyáltalábanvaló magszakadásba esvén, a' libertinusból, manumissusból, fejedelmi levél által, Primipillussá és Pixidáriussá lett újj Székely, lehet-é (a') szomszéd, 's annál-fogva az elmaradott székelyörökségben törvényes következő — vagy nem lehet?

2) A' Hármas-törvény' I. R. 27-dik szakassza' értelmében a' törvényes Székely-szomszédot propagativus Haeresnek kell-é venni, vagy csak successivusnak, mint a' Magyarok' földén a' királyi fiskust? ezen anyaországi törvény, alkalmaztatható-é a' Székely-földre vagy nem?

3) A' Székelyek' Generális Retractatiojában ki kell-é tétetni a' magon-szakadott Székely-szomszédnak elidegenítéseit vagy nem? 'S ennél-fogva, a' szokásbanlévő Retractatio elég széles-é, nem-é?

4) A' História, Diplomák és Törvények, nevezetesen Matyás Királynak 1473-ban kiadott Privilegiuma, és a' Comp. Const. 3. R. 4. T. 5 árt. szerint, a' két utólsóból az elsőbb Rendbe, lehetséges lévén által menni, 's még a' libertinusnak-is Primipillussá lenni; — mi az oka tehát, és alkalmatossága, hogy ezen által- vagy előbb-menetel léptsőjin- mái napon Primoralis levelet látni nem lehet, a' midőn Primipillaris és Pixidariális levelek a' nemzetben számosan tállatnak?

5) A' Hármas-törvény' 1. R. 3. 4. 6. 7. 8. Szakasszai szerint, volt gondoskodás arról a' nemesítés' módján, a' Hazafüsités is ide járulván, hogy a' megtelepített eredeti Magyarok a' fegyver-viseelésben el ne foggyanak; — hát ilyen gondoskodás a' Székely-nemzetben a' megtelepedéstől-fogva a' népesedés' szaporítására-nézve, volt-é vagy nem? és ha volt, miben állott az?

6) A' Székely-szomszédok között a' magonszakadott Székely örökségben időmúlásnak (Praescriptio) vagyon-é helye vagy nints?

7) A' Hármas-törvény 1. R. 17 szakassza szerint, a' nemes magyar nemzet földén az apai és anyai pénzel szerzett jószág mind-a'-két nemet illetvén, 's ezen törvényt a' nemes Székely nemzetnek Udvarhelyi 1555-diki törvénye 20. 21. 22. 23. czikjeivel össze-vetvén, alkalmaztatható-é a' Székely örökséget bíró Székely-nemzet' földén, vagy nem?

8) A' Székely faluban királyi adomány czimje alatt birtokos, azon faluban Székely-örökség' megvásárlásánál-ogva későbbben bészármazott Székely Bir-

tokost, a' birtokosság' oka czímjén (Jure possessoratús) kivetheti-é a' birtokból vagy nem?

9) Az óldalos örökösödés' esetében a' Székely fiú, leány-ág' kárára, a' nem-fiú, hanem csupa kiházasított leányág-atyafi a' fiú-ág' magszakadtán, elfoglalván a' teljes Székely örökséget, az ily' hatalmas foglalás kezdete is jól tudatván, — valjon az igaz fiú, leány maradékok által, az örökség' meghozására indított örökösödésbeli perben, a' felperesnek az alperes ellen, a' vérség, illetlen foglalás; és csupa birtok valóságain kívül, egyebekről, u. m. az örökösödésbeli igaz egyenetlensége' gyökeréről, használásáról, sat. kell-é bizonyítani vagy nem? avagy az hasonló örökösödésbeli tárgy a' három első megbizonyított vonásokból is törvényesen elhatározathatják a' Székely törvényben?

10) A' hármas törvény' I. R. 99 szak. 4-dik, és 102-dik szak. 3-dik czikjei, az Udvarhelyi 1555-diki Székely törvény 20-dik czikjével össze-vetvén, megállhat-é, törvényes-é azon követelés, a' Székely törvény szerint, hogy a' leány hajadon állapotjában maradván-el fiú testvéreivel, a' köz-anya' ingó javaiból, 's nevezetesen a' köz-atyának életében szerzett zálogos jószágaiából, osztáj-czimje alatt, egyenlő részt végyen; — vagy ezen esetben is, a' Székek' törvénye szeréntvaló mértékben kell kiházasítani ötet a' fiaknak? egy szóval: mi a' mérték a' Székely-leány' kiházasításában, ilyen esetben?

11) A' leány-ág perbe fogván a' Székely fiú-ágot azon követeléssel, hogy a' jószág fiatleányt egyaránt illető volna, a' fiú-ágbanlévőket a' Hárms. törv. 1. R. 37. szakassza hasonlatosságán, szoríthatják-é a' leány-ágheliek a' leveleknek hit szeréntvaló eladására?

12) Az Appr. Const. 3. R. 76. szakassza 12-dik czikje 4-dik pontja értelmében, a' nemtelenhez férhez ment Székely fiú' és leány' Székely atyafiai, a' jószágot kezekre nem váltván, valjon az ő' nemtelen két ág maradéki között a' jószágban azután-is megtartathatik-é a' Székely nemzeti örökösödésbeli közönséges törvény vagy nem?